

POKALBIAI RIMTOMIS TEMOMIS

Metodinė filmo aptarimo medžiaga

Filmas „POKALBIAI RIMTOMIS TEMOMIS“ rekomenduojamas norint su mokiniais bei jų tėvais kalbėtis apie žmogaus ryšį su kitu žmogumi, vaikų ir suaugusiųjų pasaulius, jų sąlytį ir ribas, žmogaus gyvenimo prasmę, dokumentinio filmo kūrėjų ir herojų santykius. Metodinėje medžiagoje pateikiamos diskusijų gairės bei užduotys skirtos bendrųjų kompetencijų ugdymui, taikant jas dailės, etikos, psichologijos, informacinių technologijų bei

kalbų pamokose. Pateiktomis gairėmis efektyviai galės naudotis klasių vadovai klasės valandėlių bei tėvų susirinkimų metu. **Paryškinti kino terminai** detaliau paaiškinami žodynėlyje, pateiktame metodinės medžiagos pabaigoje.

Parengė: **GINTĖ ŽULYTĖ** (VšĮ „Meno avilys“),
JURGITA SMILTĖ JASIULIONĖ (VšĮ „Vaikų linija“)

Rėmėjas:

Dėkojame:

Godai Sosnovskienei

Marinai Vildžiūnienei

Filmo pasakojimas, temos ir idėjos: nevaikiški pokalbiai su vaikais

Lietuviškame **dokumentiniame** filme „POKALBIAI RIMTOMIS TEMOMIS“ (2012 m., Lietuva, 65 min.) kino **režisierės** Giedrės Beinoriūtės pašnekovais tampa vaikai – jie svarsto apie santykius su žmonėmis, vienatvę, meilę, kūrybą, tikėjimą, praradimus ir tiesiog buvimą žmogumi.

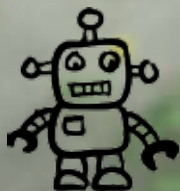
Nors įprastai vaikystė apibūdinama kaip nerūpestingas, šviesus gyvenimo tarpsnis, Giedrė Beinoriūtė į ją pažvelgia rimtu žvilgsniu. Filme režisierė, kalbėdamasi su vaikais*, dažnai užduoda jiems gilius, filosofinius klausimus apie gyvenimą.

Vienas iš įkvėpimo šaltinių režisierėi sukurti šį filmą buvo rašytojos Vandos Juknaitės knyga „Tiriamas iš tamsos“ (2012 m. [2007 m.], Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla). Joje pateikti rašytojos pokalbiai su vaikais, išgyvenusiais sudėtingus gyvenimo etapus, patyrusiais skaudžių įvykių, turinčiais įvairių fizinių negalių, intelektinių sutrikimų. Viena iš knygoje kalbintų mergaičių Vandai Juknaitei prisipažįsta, kad rašytoja išpildė jos norą su kuo nors pasikalbėti rimtomis temomis. Iki tol mergaitė manė, kad tai gali įvykti tik tuomet, kai ji jau bus suaugusi. Giedrė Beinoriūtė filmu „Pokalbiai rimtomis temomis“ taip pat tarsi skuba išpildyti šį mergaitės (o gal ir kitų vaikų?) norą, nelaukdama, kol vaikai suaugę.

Vaikų svarstymai rimtomis temomis neišvengiamai atveria ir jų gyvenimiškas patirtis. Jas režisierė „veria“ į vientisą pasakojimą, paskiruose vaikų žodžiuose ir nutylėjimuose atrasdama filmo užuomazgą, kulminaciją ir atomazgą.

Filmo **montažo** metu asmeniniai vaikų išgyvenimai yra tarsi supinami vienas su kitu. Tokia jų „pynė“ padeda ne tik atskleisti kelių vaikų – filmo herojų portretus, bet ir apskritai geriau pažinti vaiko būtį.

Režisierės ir vaikų pokalbiai paliečia įvairias temas: santykius su žmonėmis, vienatvės jausmą, Dievą, meilę, netektis, kūrybą, tiesiog žmogiškąją egzistenciją. Abstrakčios, gilios temos, regis, yra būdingos suaugusiųjų pasauliui. Tačiau režisierė, filme pateikdama rimtus vaikų atsakymus į nelengvus egzistencinius klausimus, mėgina ištrinti griežtas vaikų ir suaugusiųjų pasaulių ribas. Filmas tikriausiai ne vieną žiūrovą priverčia paklausti: kur prasideda ir baigiasi vaikystė ir vaikiškas pasaulis, o kur – suaugusiųjų? Ar galime juos griežtai atskirti? Galbūt jie susipina kur kas glaudžiau, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio? Ar vaikas tikrai gali pradėti rašyti savo gyvenimą ant „balto popieriaus lapo“? Galbūt dažniausiai jis jau turi „įrašų“, įspautų tėvų, kitų suaugusiųjų, gyvenamosios aplinkos, šalies ir t. t.? Kas ir kaip gali kalbėti su vaiku rimtomis temomis su kamera ir be jos?

* Visi filme rodomi vaikai patys sutiko dalyvauti filmavime. Taip pat buvo gautas jų tėvų ar globėjų leidimas filmuotis. Tėvai turėjo galimybę filmą peržiūrėti prieš jo premjerą ir pareikšti savo nuomonę.

Filmo stilius: du pokalbių „sluoksniai“ – žodžiai ir nutylėjimai.

Neužmirškime, kad pagrindinė filmo mintis ir idėja yra perteikiama ne tik per filmo istoriją ir atitinkamą **scenarijų**. Siekiant pilnavertiškai išreikšti idėją, taip pat būtina sukurti ir tinkamą filmo stilių (parinkti **erdves**, apšvietimą, kameros **rakursus**, garso takelį, aktorius ir t. t.).

Filmo „Pokalbiai rimtomis temomis“ herojų mintys, jausmai atsiveria ne tik žodžiais, bet ir vaizdais bei tylą. Stambūs ir vidutiniai **planai**, kuriais filmuojami vaikai, leidžia žiūrovui atidžiai įsižiūrėti į jų emocijas, kurios ypač išryškėja nutilus žodžiams. Vaikų kūno kalba, gestai, veido išraiškos neretai tampa dar prasmingesniu atsakymu į klausimus nei jų žodžiai.

Vaikų veiduose atsispindintys stiprūs išgyvenimai yra tarsi priešprieša statiškoms, tuščioms, murzinių atspalvių filmo erdvėms. Šios erdvės – ne tradicinė vaikų aplinka (namai, laisvalaikio aplinka ar mokykla), bet negyvenama erdvė, kurioje nėra nieko, kas būtų susiję su vaikyste ar tradiciškai ją simbolizuotų (pvz., žaislai, ryškios, šviesios spalvos ir pan.). Tokia beasmenė erdvė sukelia įvairių interpretacijų: galbūt ji yra tarsi „pasienio ruožas“, „niekieno žemė“, kurioje susitinka suaugusiųjų pasaulis ir vaikystė? O gal ji atspindi žmogaus viduje slypinčius užkaborius, kuriuose ne vienas yra linkęs slėpti sudėtingiausius išgyvenimus? O gal joje vaikų mintys ir išgyvenimai suskamba tiesiog daug universaliau ir ne taip asmeniškai, ne tik kaip vieno konkretaus žmogaus gyvenimo patirtis?

Kad ir kaip būtų, ko gero, itin svarbu yra tai, kad šios filmo erdvės neblaško žiūrovo dėmesio, kaip tik – padeda jį sutelkti į filmo herojus. Apie filmo erdves Giedrė Beinoriūtė sako: „Ieškojome tokio fono, kuris nesuflyruotų nieko apie vaiką, kad būtų tik vaiko veidas ir mes [filmo kūrėjai], kad žiūrovas sutelktų dėmesį į vaiko mintis ir jo tylą.“ Atidumą vaikams filme rodo ir **kadro kompozicija** – vaikai dažniausiai yra komponuojami filmo kadro centre – bei **operatoriaus** Audriaus Kemežio kameros judesiai. Pvz., kai mergaitė, pasakodama apie tėvų skyrybas, pradeda svyruoti nuo kojos ant kojos, kamera nejučia pradeda judėti kartu su ja. Reaguodama į menkiausius jaunųjų herojų virptelėjimus, kamera stengiasi visuomet išlaikyti herojus kadro centre ir nuo jų nenutolti. Toks gyvas, jautrus kameros žvilgsnis paneigia savo, kaip objektyvios, abejingos vaizdą fiksuojančios „akies“, funkciją. Tačiau kartu jis iškelia žiūrovui ir klausimą: kaip giliai kamera gali „skverbtis“ į žmogaus vidų, kaip atidžiai gali jį „sekti“ ir tyrinėti, kur yra jos riba?

Diskusijų gairės ir užduotys mokiniams

Filmo peržiūrą galite naudoti diskusijai apie filme analizuojamas temas – apie meilę, Dievą, santykius, vienatvę, šeimą. O taip pat pokalbiams apie filmo meninius, kūrybinius aspektus, mokymuisi analizuoti filmą kaip meno kūrinį. Žemiau pateikiame diskusijų su mokiniais bei užduočių pavyzdžių – naudokitės jais kūrybiškai, atsižvelgdami į mokinių amžių, jų reakcijas į filmą ir mokinių grupės specifiką.

Svarbu, kad pokalbių, užsiėmimų, diskusijų metu mokiniai turėtų galimybę išsakyti visas jiems kilusias mintis bei savo nuomonę – atvirumo atmosfera padeda mokiniams išgirsti vieniems kitus ir skatina pri-

imti įvairius požiūrius. Paskatinkite mokinius išklaisyti vienas kitą iki galo, nepertraukiant ir nesišaipant iš vienas kito minčių.

Diskusijos apie filmą ir jo poveikį

Bendri filmo įspūdžiai. Laisvo pokalbio, diskusijos su mokiniais metu aptarkite tokius klausimus:

- Kokie jausmai kilo filmo peržiūros metu?
- Kuris iš filmo herojų jums įsiminė labiausiai? Kodėl?
- Kurios filme aptarinėjamos temos jus labiausiai įtraukė, galbūt paskatino pagalvoti, kokie būtų jūsų atsakymai į šiuos klausimus?
- Jei kas nors paprašytų jus trimis sakiniais pasakyti pačias svarbiausias filmo mintis, žinutes, kokie tai būtų sakiniai?
- Ko filmas mus moko? Kaip jis veikia žiūrovą?

Jei mokiniams sunkiau diskutuoti didelėje grupėje – šiuos klausimus galite duoti mokiniams aptarti poromis arba grupelėse po tris. Po diskusijos galite paprašyti svarbiausius aptartus dalykus pasakyti visai grupei ir juos užrašyti matomoje vietoje.

Vaikų ir suaugusiųjų pasauliai. Filmo herojai svarsto ir kalba rimtomis, egzistencinėmis temomis, kurios gali atrodyti labiau tinkamos suaugusiųjų pasauliui. Su mokiniais padiskutuokite:

- Kaip manote, šis filmas skirtas vaikams ar suaugusiesiems? Ar ir vaikams, ir suaugusiesiems? Kodėl?
- Kaip vertinate vaikų atsakymus į režisierės klausimus? Galbūt tokius rimtus klausimus apie gyvenimą galima užduoti tik suaugusiesiems? Nuo kokio amžiaus vaikai pradeda svarstyti tokiomis temomis, kurios buvo minėtos filme?
- Ar vaikas tikrai gali pradėti rašyti savo gyvenimą ant „balto popieriaus lapo“? Galbūt dažniausiai jis jau turi „įrašų“, įspautų tėvų, kitų suaugusiųjų, gyvenamosios aplinkos, šalies ir t. t.?

Šios temos pagilinimui atlikite su mokiniais 9. užduotį.

Filmas ir vaikų gyvenimai. Aptarkite filmo režisierės ir filmo herojų santykį bei filmo poveikį jame dalyvavusiems vaikams. Taip pat galite aptarti, ar kai kurių filmų peržiūros gali įkvėpti žiūrovus ar būti jiems tarsi terapija, o dokumentinių filmų kūrimo procesas – terapija jų herojams? Diskutuodami kvieskite mokinius pateikti kitų matytų filmų pavyzdžių:

- Kaip apibūdintumėte vaikų ir režisierės ryšį, jaučiamą filme? Nuomonę pagrįskite.
- Kaip manote, kas ir kaip gali ar turi kalbėti su vaiku rimtomis temomis?
- Ar, jūsų nuomone, filmo herojai vaikai kuo nors panašūs vienas į kitą? Kuo? Kuo jų išgyvenimai skiriasi?
- Ar filmas gali keisti filmo herojų – vaikų gyvenimą? Kaip?
- Ar pritartumėte psichologės Rasos Bieliauskaitės teiginiams apie šį filmą: „Žmogus, įvardijęs savo skausmą, tarsi ir pats pamato jį iš šalies, o tai turi terapinį poveikį“?
- Kaip galvojate, kokį poveikį filmas „Pokalbiai rimtomis temomis“ daro žiūrovams?

Taip pat galima mokiniams duoti užduotį parašyti esė apie filmo poveikį žiūrovams ir/ar herojams.

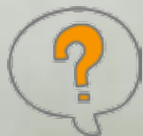
Tam tikrų filmo scenų aptarimas. Diskusijai su mokiniais galite pasirinkti jiems labiausiai įsiminusių ar tai mokinių grupei reikšmingą filmo sceną ir ją aptarti, išsikeldami kelis klausimus. Pateikiame vienos tokios filmo scenos aptarimo pavyzdį.

Mergaitė (Rūta) gestų kalba pasakoja savo sukurtą pasakojimą „Stebuklinga gėlė“.

„Mergaitė gavo dovanų nuo mamos gėlę. Ji džiaugėsi. Ieškojo savo gėlei vietos – kur ją pastatyti. Ieškojo, ieškojo. Niekur nerado. Pastatė gėlę ant palangės. Mergaitė ja rūpinosi, laistė, augino. Vieną dieną mergaitė įėjo į kambarį ir pamatė, kad gėlė nusuko į langą, į saulę. Mergaitė nežinojo kodėl. „Gal blogai kažką darau“, – pagalvojo. Gėlė atsisuko ir pasakė: „Viską darai gerai, tiesiog aš noriu būti priešais saulę.“ Mergaitė nustebo, greitai nubėgo pas mamą, viską papasakojo. Mama taip pat labai nustebo, kad gėlė gali kalbėti. Jos abi džiaugėsi.“

Klausimai mokiniams:

- Kaip manote, kodėl filmo režisierė šią sceną pasirenka filmo pradžiai?
- Kodėl, jūsų nuomone, mamą ir mergaitę pradžiugina tai, kad gėlė gali kalbėti?
- Ar gėlė gali būti suprantama kaip metafora? Atsakymą pagrįskite.

Kūrybinės užduotys remiantis filmu

1. Filmo herojai

Dorinis ugdymas, psichologija, kalbos, klasės valandėlė

Emilis

Deividas

Jaroslavas

Vitalija

Ieva

Borisas

Jonas

Rūta

Silvija

Ignas

Saulė

Erikas

Paprašykite mokinių išsirinkti du vaikus iš filmo „Pokalbiai rimtomis temomis“

Užduotys mokiniams:

- Sugalvokite po penkis klausimus, kuriuos užduotumėte šiems vaikams, jei būtumėte filmo režisierius/ė. Pakomentuokite, kodėl būtent šie du pašnekovai jums pasirodė įdomiausi.
- Įsivaizduokite du savo pasirinktus filmo herojus po 20 metų. Sugalvokite jiems po penkis klausimus, kuriuos norėtumėte užduoti, kai jie bus suaugę. Kokios, pavyzdžiui, galėtų būti jų profesijos, pomėgiai, šeima ir t. t. Pamėginkite spėti, kaip jie atsakytų į jūsų klausimus. Klausimus ir atsakymus užrašykite.

2 . Jūsų pokalbiai rimtomis temomis

Klasės valandėlė, dorinis, meninis ugdymas, informacinės technologijos, kalbos

Pasiūlykite mokiniams sukurti savo trumpą, kelių minučių trukmės filmą pokalbių rimtomis temomis tema.

Užduotys mokiniams:

- Pasiruoškite kamerą, apgalvokite, kokioje erdvėje filmuosite, kokia bus kadro kompozicija, ar kamera judės, koks bus montažas.
- Išsirinkite kelias pokalbio temas, sugalvokite kelis klausimus ir su suolo draugu ar drauge pakalbėkite rimtomis temomis. Iš pradžių vienas klausinėkite, o kitas atsakinėkite. Vėliau susikeiskite vietomis.
- Peržiūrėkite gretimo suolo draugų pokalbius, palyginkite juos su savo mintimis.
- Aptarkite klasėje, ar nebūtų galima visų pokalbių (ar jų dalių) sumontuoti į vieną klasės filmą.

Jei mokiniai neturi galimybės pokalbių nufilmuoti, pasiūlykite juos užrašyti arba padaryti jų garso įrašą. Po kūrybinio proceso aptarkite:

- *Kaip sekėsi?*
- *Kas buvo sunku/lengva? Kas pavyko, o kas nelabai?*
- *Ko iš šios užduoties išmoko?*

3. Filmo erdvės

Meninis ugdymas, informacinės technologijos

Paprašykite mokinių išsirinkti keturis vaikus iš pirmoje užduotyje pateiktų filmo „Pokalbiai rimtomis temomis“ herojų nuotraukų.

Užduotys mokiniams:

- Pagalvokite, kur šiuos herojus filmuotumėte, jei būtumėte filmo „Pokalbiai rimtomis temomis“ režisierius.
- Įsivaizduokite ir nupieškite šias erdves (ranka ar kompiuterio programomis): pvz., pasirinktų keturių vaikų kambarius, juose esančius daiktus ir pan.

Su mokiniais aptarkite:

- Kodėl filmo režisierė savo herojus filmuoja vienspalvėje, tuščioje aplinkoje?
- Kaip manote, ar filmo pagrindinė mintis bei nuotaika keistųsi, jei vaikai būtų filmuojami savo namų, mokyklos ar laisvalaikio aplinkose? Atsakymą pagrįskite.

4. Skirtingi raiškos būdai

Meninis ugdymas, kalbos

Perskaitykite ištraukas iš rašytojos Vandos Juknaitės knygos „Tariamasis iš tamsos“ (pvz., pokalbį su Rapolu (p. 10–19) ir Kristina (p.129–139) ir palyginkite kelias medijas – knygą, filmą bei garso įrašą. Aptarkite tokius klausimus:

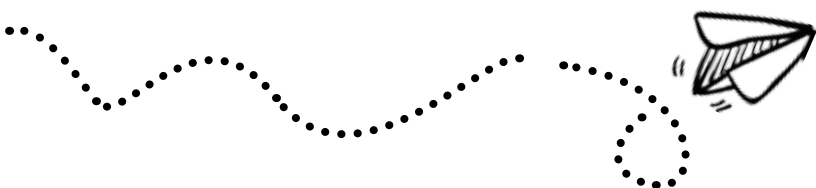

- Kaip manote, jei Vandos Juknaitės pokalbis su Rapolu (p. 10–19) ar Kristina (p. 129–139) būtų nufilmuotas, ar jis keistųsi? Ar žiūrovas gautų kitokios informacijos? Ar jis galėtų pamatyti ir išgirsti tai, ko negali perskaityti skaitytojas?
- Ar skaitytojas gautų kitokios informacijos, jei skaitytų užrašytus filmo „Pokalbiai rimtomis temomis“ pokalbius? Kaip skirtųsi jo gauta informacija? Kaip manote, kas labiau paveiktų jo emocijas: rašytinis tekstas ar filmas? Kodėl?
- Ar skirtųsi auditorijos emocijos ir gauta informacija, dėmesys, jei ji klausytųsi knygos „Tariamasis iš tamsos“ ir filmo „Pokalbiai rimtomis temomis“ garso įrašo? Nuomonę pagrįskite.

5. Plakato ir viršelio kūrimas

Meninis ugdymas, informacinės technologijos

Duokite užduotį mokiniams sukurti DVD viršelį filmui „Pokalbiai rimtomis temomis“ ir/ar viršelį Vandos Juknaitės knygai „Tiriamas iš tamsos“. Pakvieskite mokinius pagalvoti, kokiai auditorijai yra skirtas filmas ir knyga. Plakato ar DVD maketą sukurkite kompiuterio programomis ar kitomis priemonėmis.

Užduotys psichosocialinėmis temomis

6. Skirtingi ir panašūs

Psichologija, dorinis ugdymas, klasės valandėlė

Filme matome 12 vaikų. Visi jie skirtingi savo išvaizda, būdu, patirtimi ir požiūriu į pasaulį. Kai kurie iš jų mini, jog yra patyrę patyčias dėl savo kitoniškumo. Paprašykite mokinių išsirinkti vieną labiausiai įsiminusį herojų ir palyginti jį su savimi. Užduokite klausimus, atsakymus vaikais tegu užsirašo ant popieriaus lapo:

- Kaip manai, kuo šis herojus skiriasi nuo tavęs (išvaizda, būdu, požiūriu į gyvenimą, patirtimi ir t.t.)?
- O kuo judu esate panašūs?
- Ar esi sutikęs kokį nors žmogų, panašų į šį herojų? Kaip su juo bendravai, elgeisi ar koks buvo tavo požiūris į jį?
- Ar dabar po filmo peržiūros su tuo žmogumi bendrautum ar elgtumeis kitaip? Kodėl?

Kai mokiniai atsakys į klausimus, paprašykite su suolo draugu aptarti:

- Ar jie abu pasirinko tą patį herojų?
- Kas nulėmė pasirinkimą? Dėl ko būtent šis herojus įsiminė?
- Kokius rado panašumus ir skirtumus tarp savęs ir pasirinkto herojaus?

Bendroje grupėje su mokiniais padiskutuokite:

- *Kodėl kai kurie vaikai yra išskiriami iš kitų ir dėl to patiria patyčias?*
- *Koks yra jausmas būti „kitokiam“, „išskirtam“?*
- *Koks būtų mūsų pasaulis, jei visi būtų vienodi ir niekuo neišsiskirtų?*

7. Tu gali kurti pasaulį

Meninis ugdymas, psichologija, klasės valandėlė

Vienas filmo herojų, Deividas, sako: „Tu gali kurti pasaulį pats, kaip tu nori – kaip susikursi, taip ir bus.“ Pakvieskite mokinius pagalvoti apie šią mintį ir atlikti užduotį:

- Nupiešti tokį pasaulį, kokį jie norėtų sukurti.
- Porose paprašykite pasidalinti savo piešiniais, o taip pat pasikalbėti, ar jie jaučiasi kuriantys savo pasaulį? Kaip, kokiais būdais tai daro? Ką galima daryti kitaip, kad pasaulis būtų panašesnis į tą, kurio norėtumėm?

Mokinių piešinius galima aptarti ir visoje grupėje, paprašant kiekvieno trumpai papasakoti, ką nupiešė bei iškabinti klasėje. Taip pat su visa mokinių grupe padiskutuokite:

- *Kokios klasės/grupės jiems norisi? Ar tas pasaulis, kurį jie šiuo metu turi savo klasėje juos džiugina?*
- *Kaip nuo kiekvieno iš jų priklauso, koks pasaulis bus jų klasėje/grupėje?*

8. Apie meilę ir artimą draugystę

Psichologija, klasės valandėlė, dorinis ugdymas

Filmo herojai svarsto, kas yra meilė ir artima draugystė. Duokite mokiniams užduotį parašyti trumpą pasakojimą tema „Kas yra meilė/artima draugystė?“. Pasakojimas gali būti alegorinis, veikėjai nebūtinai turi būti žmonės ar pats rašantysis mokinys. Pasiūlykite, kad pasakojimai būtų anonimiški, o jų apimtis būtų nuo kelių sakinių iki 1 puslapio. Užduotį mokiniai gali atlikti ir namuose.

Parašytus pasakojimus surinkite, sumaišykite ir vėl padalinkite – taip kiekvienas mokinys gaus kažkieno kito parašytą pasakojimą. Suskirstykite mokinius grupėmis po 4-5 žmones. Paprašykite, kad mokiniai grupėse perskaitytų gautus pasakojimus ir išskirtų svarbiausias mintis, apibrėžiančias meilę ar artimą draugystę. Taip pat paprašykite iš turimų istorijų išrinkti vieną, kurią jie vertina kaip įdomiausią. Įdomiausias istorijas pakvieskite paskaityti garsiai, o taip pat paprašykite grupelių įvardinti, kaip pasakojimuose buvo apibrėžiama meilė ar artima draugystė.

➔ 9. Rimtos temos vaikų ir suaugusiųjų akimis

Psichologija, klasės valandėlė, dorinis ugdymas

Pasiūlykite mokiniams sugalvoti 5 jiems rūpimus klausimus rimtomis temomis – tai gali būti klausimai, skambėję filme, o gali būti jų pačių sugalvoti klausimai. Galima išrinkti visai klasei bendrus klausimus, o galima leisti sugalvoti kiekvienam individualiai. Užduotis mokiniams – atlikti apklausą šiais 5 klausimais, surinkti 2-3 suaugusių žmonių (tėvų, mokytojų, kitų pažįstamų suaugusiųjų) ir 2-3 vaikų atsakymus. Atsakymus jie gali užsirašyti, gali padaryti video ar audio įrašą.

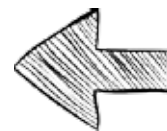
Atsakymus mokiniai turi atsinešti į kitą pamoką. Jos metu aptarkite:

- Ar vaikai ir suaugusieji skirtingai atsakė į klausimus? Kokie buvo skirtumai, o kokie panašumai?
- Kaip jie mano, kodėl skyrėsi arba kodėl nesiskyrė vaikų ir suaugusiųjų atsakymai į klausimus?
- Kuo skiriasi vaikų ir suaugusiųjų pasauliai, pasaulėžiūra?
- Ką naujo, įdomaus sužinojo atlikę šią užduotį?

Filmo aptarimo su tėvais gairės

Filmo aptarimą su tėvais rekomenduojame organizuoti diskusijos, pokalbio būdu, naudojant tiek paruoštus klausimus, tiek leidžiant patiems tėvams iškelti jiems kilusius klausimus. Diskutuoti galite didelėje grupėje, tačiau jei turite laiko ir jaučiate, kad tėvams būtų lengviau pasidalinti savo mintimis mažose grupelėse – tuomet suskirstykite tėvus į grupes po 4-5 ir išrinkite kelis klausimus, kuriuos grupelėse jie galėtų diskutuoti. Tokiu atveju verta pasilikti 1-2 bendrus klausimus, kuriuos po diskusijų mažose grupėse, aptartumėt su visais tėvais. Pvz. su visais tėvais aptarti klausimą apie tai, ko filmas mus moko arba kaip galime patys daugiau sužinoti apie savo vaikų vidinius pasaulius.

Diskusijai galite naudoti tokius klausimus:

- Kokie jausmai kilo filmo peržiūros metu?
- Pasidalinkite mintimis ir klausimais, kilusiais po filmo.
- Kaip vertinate vaikų atsakymus į režisierės klausimus? Galbūt tokius rimtus klausimus apie gyvenimą galima užduoti tik suaugusiesiems? Nuo kokio amžiaus vaikai pradeda svarstyti tokiomis temomis, kurios buvo minėtos filme?
- Kaip manote, ką į filme keliamus klausimus – apie meilę, šeimą, Dievą, vieatvę – atsakytų jūsų vaikai?
- Kaip manote, kas ir kaip gali ar turi kalbėti su vaiku rimtomis temomis?
- Ką pasižiūrėjęs šį filmą norėtumėt pasakyti savo vaikui? Tai gali būti mintis iš filmo herojų, apie filme minimas temas arba apie jūsų jausmus po filmo.
- Ko filmas mus, suaugusius, moko?
- Ar mes, suaugusieji, pakankamai žinome apie mūsų vaikų vidinius pasaulius ir kaip jie juose gyvena, ką jaučia, ką mąsto? Kokius mes (tėvai, kiti suaugę) turime būdus pasinerti į vaiko pasaulį ir suprasti, ką jie mąsto „rimtomis temomis“?

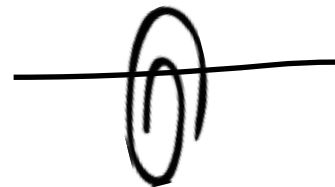
Rekomendacijos diskusijos apibendrinimui:

- *Filmo peržiūrą ir aptarimą išnaudokite tėvų ir vaikų tarpusavio bendravimo stiprinimui, atkreipkite dėmesį, kad vaikai nori ir gali kalbėti rimtomis temomis nuo pat mažų dienų, jei suaugusieji suteikia tam progą.*
- *Paskatinkite pagalvoti, kokias nuostatas patys suaugusieji turi į filme rodomus vaikus – neįprastos išvaizdos, su negalia, augančius globos namuose ar kažkuo kitkuo išskirtinius. Įvardinkite, kad vaikai mokosi stebėdami suaugusius. Jei suaugę yra linkę išskirti, nepagarbiai atsiliepti apie kai kuriuos vaikus dėl jų išvaizdos, gebėjimų ir su jais elgtis netolerantiškai, tuomet ir jų vaikai turės tokias pat nuostatas ir nemokės priimti kiekvieno vaiko unikalumo ir vertingumo, nepriklausomai nuo jo išvaizdos, elgesio, religinių įsitikinimų ar turimos patirties.*
- *Skatinkite tėvus įvairiais būdais bendrauti su savo vaikais – kalbant apie dienos įspūdžius, kartu žaidžiant, einant pasivaikščioti, žiūrint filmus, diskutuojant apie skaitytas knygas, aptariant tai, ką kartu su vaiku mato gatvėje, kartu gaminant maistą, išnaudojant pokalbius prieš miegą ir t.t. Viena iš temų, kuri atsiskleidžia filme – vaikams svarbūs suaugusieji ir jų buvimas, tad mums suaugusiems svarbu to nepamiršti. Net jei suaugęs jaučiasi atstumtas vaiko (nepasisveikino grįžęs, neatsakė į klausimus, į pasiūlymą padėti - atšovė „nesikišk“) – turime būti kantrūs ir visų pirma patys rodyti norą bendrauti, pažinti savo vaiką ir jų vidinį pasaulį.*

Kino žodynėlis

Dokumentinis filmas – tai filmas, kuris kuriamas filmuojant realius gyvenimo įvykius ir tikrovėje egzistuojančias asmenybes, o ne išgalvotus personažus (kuriuos įkūnija profesionalūs aktoriai). Filmuojama natūraliose vietose, nors dažnai jos pritaikomos specialiai filmavimui, parenkant šviesą, pastumdant baldus. Dokumentinio filmo scenarijus būna gana abstraktus, jame mažai detalių. Jis dažnai kinta jau per filmavimą, o kartais paaiškėja tik jau montuojant filmą. Neretai dokumentiniuose filmuose yra naudojama archyvinė filmuota medžiaga.

Gali pasirodyti, kad dokumentiniame kine nėra kūrybos. Anaiptol! Jos ne mažiau negu vaidybiniame. Skirtumas tik tas, kad vaidybinio kino kūrėjas filmo herojus ir situacijas stengiasi sugalvoti, o dokumentinio kino kūrėjas – surasti, atpažinti, “pagauti” gyvenime. O toliau jie naudoja tas pačias išraiškos priemones – kadra, kompoziciją, apšvietimą, montažą, muziką. Garsusis amerikiečių kino režisierius Alfredas Hičkokas taip apibūdino skirtumą tarp vaidybinio ir dokumentinio kino: vaidybiniame kine režisierius yra dievas, o dokumentiniame – Dievas yra režisierius.

Filmo erdvė (anglų k. *set, settings*) – vieta (-os), kurioje rutuliojasi filmo veiksmas. Filmo erdvė gali būti išorinė (miestų gatvės, užmiesčio kraštovaizdžiai ir kt.) ir vidinė (patalpos įvairiuose pastatuose). Filmo erdvė gali būti natūrali, t. y. tikrovėje egzistuojanti vieta, arba dirbtinė. Dirbtinei erdvei sukurti naudojamos kompiuterio programos arba specialios dekoracijos (pvz., specialiai filmui laikinai sukonstruota pilis). Kuriant filmo erdvę, taip pat yra atsižvelgiama į laiką: paros metą ir metų laikus (pvz., ta pati vietovė labai skirtingai gali atrodyti saulėtą rytą ir apsiniaukusį vakarą).

Filmo kadras (anglų k. *film frame*) – tai nejudantis vaizdas, iš tokių kadro sudaryti judantys vaizdai – filmai. Pvz., sukantis kino juosta, per vieną sekundę ekrane projektuojami 24 kadrai (nejudantys vaizdai). Filmo kadras turi ir antrąją reikšmę, kuri anglų kalba vadinama *film shot*. Vartojamas antrąja reikšme filmo kadras apibūdina nenutrūkstamą filmavimą nuo kameros įjungimo momento iki jos išjungimo.

Filmo montažas – tai filmo kadro atrinkimas ir sudėliojimas į vieną seką, kuri galiausiai ir sudaro filmą. Montažas yra techninis ir kūrybinis filmo procesas. Jis veikia filmo nuotaiką, ritmą, struktūroja pasakojimą. Montuojant filmą, yra atliekamas tiek vaizdo, tiek garso montažas.

Filmavimo planas reiškia atstumą nuo kameros iki objekto (daikto, žmogaus), kurį filmuojame. Filmų kūrėjai, norėdami atskleisti vidinę herojaus būseną ir parodyti jo išgyvenimus, dažniausiai filmuoja iš labai arti, tai yra renkasi stambų planą. Įprastas stambus planas – veikėjo veidas beveik per visą ekraną. Stambus planas taip pat naudojamas, siekiant parodyti kokį nors daiktą iš labai arti. (Dažnai stambiu planu vaizduojamas daiktas ar jo dalis, kuri kelia grėsmę filmo veikėjams.) Norėdami pavaizduoti kelių žmonių pašnekesį ar žmogų „iki pusės“, kūrėjai naudoja vidutinį planą. Jeigu norima nufilmuoti didelę erdvę (pvz., pievą, namą, kaimą, miestelį) arba filmo herojų iš toli, renkamosi bendrą planą.

Kadro kompozicija – tai įvairių elementų (žmonių, kitų gyvų ir negyvų objektų) pasirinkimas ir išdėstymas kadre. Kadro kompozicijai įtakos turi elementų spalvos, formos, krintanti šviesa, kadro ryškumo gylis. Nuo kadro kompozicijos priklauso, kuris objektas bus dėmesio centre ir kur kryps žiūrovo žvilgsnis. (Pavyzdžiui, žiūrovas visada yra linkęs žvilgsnį nukreipti į arčiau esantį, labiau apšviestą objektą.)

Operatorius – žmogus su filmavimo kamera. Jo užduotis – paversti režisieriaus norus ir šnekas kažkuo apčiuopiamu – vaizdu. Kaip ir kur stovės kamera? Ar ji stovės? Gal ją judinsime ar kabinsime? Kurį herojų pamatysime pirmą? Kiek jo matysime? Kaip sukurti didingą, o kaip apgailėtiną peizažą? Be to, operatorius turi išmanyti daugybę techninių dalykų: kameras, optiką, judėti padedančių įrenginių specifiką ir, svarbiausia, apšvietimo niuansus bei subtilybes.

Režisierius – pagrindinis žmogus filmo kūrime, vienas svarbiausių filmo autorių. Jis prižiūri, kad viskas vyktų taip, kaip jam atrodo teisinga. Režisierius atsako už visus filmo kūrimo procesus ir juose dalyvauja, pradedant idėjos brandinimu, scenarijaus tobulinimu, aktorių (arba filmo herojų – dokumentiniame kine) atranka, baigiant nufilmuotos medžiagos montażu ir garsinimu. Kadangi tenka savo tiesą įrodinėti daugeliui žmonių, paprastai ne mažiau savitų ir stiprių asmenybių, sutikite, režisieriaus darbas – ne iš lengvųjų.

Scenarijus - tai savotiška instrukcija, kas ką kada ir kaip filme turi veikti ar sakyti. Scenarijus pradedamas nuo idėjos. Tam, kad idėja virstų istorija, reikia bent minimalių rašymo įgūdžių, talento, entuziazmo. Taip pat – kantrybės, nes scenarijaus rašymas yra ne kas kita, o nuolatinis jo perrašinėjimas. Scenaristas savo brangų kūdikį – scenarijų – drebančia širdimi atiduoda režisieriui. Šis jį koreguoja ir rašo režisūrinį scenarijų, kuriame be istorijos ir dialogų rasite daugybę techninių nuorodų, kaip turi judėti kamera, kaip sukomponuotas kadras ir t.t.